

Prof. dr hab. Elżbieta Wojnicka-Sycz
Wydział Zarządzania
Uniwersytet Gdański

Recenzja rozprawy doktorskiej magistra Jakuba Mielczarka zatytułowanej „Klastry energii w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego” napisanej pod kierunkiem profesor Uniwersytetu Łódzkiego dr hab. Bożeny E. Matusiak

Rozprawa doktorska magistra Jakuba Mielczarka zatytułowana „Klastry energii w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego” została napisana pod kierunkiem profesor Uniwersytetu Łódzkiego dr hab. Bożeny E. Matusiak na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego. Niniejsza recenzja została przygotowana w wyniku powołania na recenzenta przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego ds. stopni naukowych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości oraz w odpowiedzi na pismo profesora UŁ dr. hab. Tomasza Czapli. W recenzji pod uwagę bierze się kryteria dla prac doktorskich wynikające z ustawy z 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce tj. ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej, umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz oryginalność rozwiązania problemu naukowego.

Recenzowana rozprawa składa się siedmiu rozdziałów, z których cztery mają charakter teoretyczno-faktograficzny. Zostały one przygotowane w oparciu o dane zastane. Dwa rozdziały, tj. piąty i szósty, przedstawiają wyniki oryginalnych autorskich badań ankietowych i pogłębionych badań jakościowych w formie wywiadów, zaś rozdział siódmy zawiera wnioski z badań, które są podstawą zaproponowania ekosystemu gospodarki obiegu zamkniętego w regionie łódzkim oraz modelu relacji w klastrze energii dla zrównoważonego rozwoju. Należy ocenić, że praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego, gdyż autor zastosował autorski kwestionariusz zarówno ankiety jak i wywiadu częściowo ustrukturyzowanego. Ponadto autor wykazał się umiejętnością analizy danych z ankiet, gdyż testował zależności między zmiennymi, tak by potwierdzić swoje hipotezy. Zastosował test niezależności Chi-kwadrat oraz współczynnik V-Kramera, który pozwala na ocenę siły zależności. Autor wykazał się szeroką wiedzą na temat zrównoważonego rozwoju, a szczególnie w zakresie uwarunkowań regulacyjnych oraz sposobu zarządzania transformacją w kierunku zrównoważonego rozwoju w regionie. Potwierdził jednocześnie swoją ogólną wiedzę teoretyczną na temat nauk o zarządzaniu i jakości, odwołując się np. do zarządzania procesowego i zarządzania jakością w kontekście zrównoważonego rozwoju. Szeroka wiedza doktoranta na temat roli samorządowego sektora publicznego w zarządzaniu rozwojem zrównoważonym wynika z doświadczenia zawodowego, a nie tylko z analizy danych zastanych. W pracy jednak wykorzystano liczne źródła zastane, do których należą: 156 pozycji literaturowych, 57 aktów prawnych, 103 materiały internetowe z przypisanym autorstwem oraz 95 źródeł internetowych, czyli stron internetowych, dla których nie można przepisać konkretnego autora. Należy zaznaczyć, że często informacje, które pojawiają się w Internecie są bardziej aktualne niż pozycje literaturowe, które ze względu na proces recenzyjny ukazują się z opóźnieniem.

Autor zastosował triangulację metod badawczych, czyli co najmniej trzy metody badań, do których należą analiza źródeł zastanych, badanie ankietowe, które doktorant nazywa ilościowym, gdyż w oparciu o nie możliwe było przeprowadzenie analiz ilościowych oraz badanie jakościowe, które pozwoliło na sformułowanie wniosków w oparciu o subiektywne wypowiedzi respondentów. Badanie jakościowe umożliwiło też zbadanie związków przyczynowo-skutkowych, na co w ograniczonym stopniu pozwoliło badanie przy wykorzystaniu ankiety.

Trzy hipotezy jakie zostały zweryfikowane w oparciu o analizę danych z ankiet, opierają się o opinie przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, a ich weryfikacja pozwala na ocenę zjawisk tylko dla badanej zbiorowości, którą były jednostki samorządu terytorialnego (gminy, miasta na prawach powiatu i powiaty) na obszarach, na których funkcjonują klastry energii objęte pilotażem. Pytanie do doktoranta w tym względzie to na jakiej zasadzie zostały dobrane jednostki samorządu terytorialnego, to jest czy faktycznie one wszystkie uczestniczą w klastrach energii certyfikowanych przez Ministerstwo w ramach pilotażu. Nie zostało to w pracy wyjaśnione.

Autorowi udało się uzyskać 100% informacji zwrotnej na ankiety, gdyż wysłał je w postępowaniu w trybie udzielenia informacji publicznej. Nieznacznie mniejszy sukces w zakresie uzyskanych odpowiedzi, jak autor sam pisze, dały wywiady, gdyż przynajmniej jeden respondent nie udzielił odpowiedzi na pytania mimo długotrwałego umawiania się na wywiad.

W rozprawie sformułowano oprócz trzech hipotez także cztery szczegółowe cele teoretyczne oraz cztery cele użyteczne. Autor sformułował też cztery pytania szczegółowe. W pracy doktorant gruntownie uzasadnia swój tryb postępowania badawczego odwołując się do literatury metodycznej. Należy więc uznać, że procedura badawcza jest poprawna i faktycznie cechuje ją triangulacja metod badawczych.

W części teoretycznej rozprawy autor uzasadnia znaczenie zrównoważonego rozwoju dla przyszłości ziemi zwracając uwagę na problemy jakie wiążą się z nadmierną eksploatacją zasobów wody, zanieczyszczeniem powietrza, zagrożeniami wynikającymi z przemysłu chemicznego etc. Doktorant słusznie też przytacza opinie, że problem, którym jest ciągle niedożywienie znacznej części populacji globu jest skutkiem nie tyle niemożności produkcji odpowiedniej ilości żywności, ale wynika z ograniczeń po stronie jej dystrybucji. Autor uwypukla też ważny trend w polityce jakim jest konieczność powiązania wzrostu gospodarczego z walką z ubóstwem oraz cel Unii Europejskiej, który zmierza do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju tj. wzrostu gospodarczego bez obniżania dostępności zasobów naturalnych. Mgr Jakub Mielczarek słusznie też zwraca uwagę na fakt, że rozwój zrównoważony obejmuje nie tylko komponent ekologiczny, ale także społeczny i humanitarny, odwołując się również do rozwoju sfery duchowej człowieka. Innowacje natomiast powinny umożliwiać osiągnięcie rozwoju ekonomicznego i zaspokojenie potrzeb materialnych w sposób nieniszczący środowiska przyrodniczego.

W pracy widoczne są dwa nurty związane z rozwojem zrównoważonym to jest kwestia zapewnienia energii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii oraz kwestia gospodarki obiegu zamkniętego z powtórным wykorzystaniem surowców i jak najmniejszą ilością odpadów, co może być ze sobą powiązane, na przykład przy wykorzystaniu odpadów dla generacji energii. Autor zajmuje się problematyką klastrów energii odwołując się do dokumentów jednak nie przytaczając i nie porównując tego do koncepcji terytorialnych systemów produkcyjnych A.Marshalla czy koncepcji klastrów M.Portera, a ciekawe by było pokazanie w jaki sposób koncepcja klastrów energii jest z tymi pojęciami powiązana. Autor

przytacza też różnice między klastrami energii, a spółdzielniami energetycznymi. Ciekawe aspekty to też rozróżnienie energetyki obywatelskiej i energetyki społecznej.

Autor słusznie zwraca uwagę też na zarządzanie procesowe w administracji publicznej jako podejmowanie decyzji przez struktury administracyjne w powiązaniu z otoczeniem. Zauważa też lukę jaką jest brak jednego wypracowanego modelu administracji samorządowej zajmującej się zarządzaniem z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Analizując kwestie polityki publicznej autor słusznie zwraca uwagę na współczesne nurty związane z nowym zarządzaniem publicznym i zarządzaniem wieloszczeblowym czy właśnie kluczową rolę partycypacji społecznej, zarządzania międzysektorowego oraz zarządzania zintegrowanego, obejmującego sferę ekonomiczną, społeczną i środowiskowo-przestrzenną. W kontekście zarządzania procesowego w administracji, ze względu na doświadczenie doktoranta w pracy w samorządzie, interesuje mnie opinia mgr. Jakuba Mielczarka na temat tego czy zarządzanie procesowe faktycznie stanowi nową jakość czy jedynie zmieniono nazwy na przykład kierowników departamentów na właścicieli procesów w urzędach. W jakim stopniu jest to model mieszany macierzowy? Czy przykładowo są właściciele procesów w administracji, którzy faktycznie integrują działania prowadzone w różnych departamentach? Czy zarządzanie procesowe doprowadziło do wzrostu czy spadku formalizacji oraz czy na przykład zmniejszyło hierarchiczność procesu podejmowania decyzji w administracji. Czy wprowadzenie zarządzania procesowego zwiększyło współpracę i uwzględnianie wymagań klienta zewnętrznego i wewnętrznego?

Doktorant w rozprawie podkreśla i pokazuje w jaki sposób jednostki samorządu terytorialnego są z perspektywy regulacyjnej i praktycznej coraz bardziej zaangażowane w zarządzanie zrównoważonym rozwojem, co wynika też z ich ustawowych zadań. Autor przytacza różne inicjatywy podejmowane w miastach związane na przykład ze strefami czystego transportu, z elektro mobilnością czy z koncepcją bezpłatnej komunikacji miejskiej dla mieszkańców. Doktorant przytacza też odniesienia i powiązanie zarządzania jakością i norm zarządzania jakością z kwestią zrównoważonego rozwoju. Autor wymienia też w jaki sposób koncepcje związane ze smart city i nowoczesne technologie mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju.

Praca została napisana jasnym językiem, w sposób ciekawy, łatwy w odbiorze. Jedynie zdarzają się dość często literówki, jednak nie utrudniają one istotnie odbioru pracy. Mimo znacznej objętości pracy sposób zaprezentowania materiału jest na tyle interesujący, że lektura pracy była faktycznie przyjemnością. W odniesieniu do części teoretycznej jedyna uwaga to, że można by zamieścić podsumowanie, na przykład w formie tabelarycznej z głównymi wnioskami z przeglądu literatury i regulacji, jakie mogą stanowić założenia, wkład czy kryteria dla budowy modelu systemu zrównoważonego rozwoju w województwie łódzkim. W analizie systemowej takie różnorodne kryteria, które pozwalają na ocenę systemu i wybór jego najlepszego wariantu mają duże znaczenie. Jednak autor może to uczynić w przyszłości.

W odniesieniu do części badawczej wydaje mi się, że w pytaniu dotyczącym znaczenia poszczególnych narzędzi zarządzania zrównoważonym rozwojem niepotrzebnie połączono kwestie związane faktycznie z zarządzaniem i kwestie, które oznaczają już implementację pewnych narzędzi. Przykładowo niepotrzebnie w kafeterii dotyczącej tego pytania ujęto kwestie dotyczące transportu zbiorowego kolejowego czy elektrycznego i system zbiórki odpadów komunalnych obok kwestii faktycznie związanych z zarządzaniem, czyli podmiotów, które zarządzają czy kwestii edukacyjnych. Pewna niespójność w analizie wyników badań dotyczy też stwierdzenia, że większość gmin wykorzystuje koordynację klastra i członkostwo w klastrze jako narzędzie zarządzania zrównoważonym rozwojem i jednocześnie wskazano, że

dotyczy to 74% ogółu gmin. Jednocześnie jednak z pracy wynika, że dobór jednostek samorządu terytorialnego był celowy i objął jedynie te, w jakiś sposób zaangażowane w klastry energii. Prawdopodobnie autorowi chodziło o stopień wykorzystania instrumentu jakim jest koordynacja klastra czy członkostwo w klastrze dla sprawnego zarządzania zrównoważonym rozwojem.

Wywiady pozwoliły autorowi na sformułowanie dokładniejszych rekomendacji dla województwa łódzkiego i jak wskazali respondenci, a co jest zgodne z rolniczym w dużym stopniu profilem województwa, w większym stopniu respondenci zalecają wykorzystanie biomasy i biogazowni w systemie zarządzania rozwojem zrównoważonym w regionie. Bardzo ciekawym wnioskiem dla użytkowników aut elektrycznych przytoczonym przez autora w oparciu o wywiady jest fakt czy raczej prognozy, dużego spadku cen baterii w takich samochodach w perspektywie już nawet 3 lat, co powinno obniżyć ceny tych samochodów i upowszechnić ich wykorzystanie.

W rozdziale siódmym wnioskowym autor proponuje prototyp systemu zarządzania ekosystemem w regionie łódzkim, natomiast, według mnie, jest to faktycznie prototyp ekosystemu opartego o gospodarkę obiegu zamkniętego z podsystemem zarządzania. Prototyp obejmuje bowiem zarówno kwestie zarządcze wraz z funkcjami podmiotów zarządzających, jak i zadania realizowane w ramach tego systemu bezpośrednio związane z wykorzystaniem odpadów i uzyskiwaniem energii.

Podsumowując praca mgr. Jakuba Mielczarka wyróżnia się dojrzałością i w pełni spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, a stąd wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony. Ponadto wnioskuję o rozważenie wyróżnienia rozprawy.

